

УДК 81'246 + 81'33 + 044.42] : 001(4) (045)
DOI: <https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2024.309635>

Д. С. Полозок
Київський національний лінгвістичний університет, Україна
e-mail: dariia.polozok@knl.u.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-1995-0948>

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТУРЕЦЬКИХ ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМ (НА МАТЕРІАЛІ МУЛЬТСЕРІАЛУ “НАСРЕДДІН ХОДЖА – МАНДРІВНИК У ЧАСІ”)

Abstract

The article presents a comprehensive study of the structural and semantic aspects of the Turkish language animation discourse to reveal the relationship between speech media, cultural contexts and the perception of information by respondents. The analysis focuses on the linguistic and cultural elements of the cartoon “Nasreddin Hodja: The Time Traveler”. The author examines the semantic and structural features of the linguistic culture, and the linguistic and cultural factors that influence the perception and interpretation of the work. The article highlights the specific language tools, symbols, and myths used to reflect national identity and cultural context. Animated discourse is defined as a complex communicative phenomenon of film discourse. This study marks the first in Ukrainian Turkology to investigate the use of speech means and communicative strategies in Turkish language animated discourse and the influence of cultural factors on the perception of information. The implementation of the Turkish language animation discourse has a certain specificity, determined both by the grammar of the Turkish language and by contextual factors such as the features of the censorship system of Turkey and the worldview of the Turkish people. A linguocultural approach has been employed to analyze Turkish language cartoons. This study has developed a comprehensive methodology for the linguocultural analysis of cartoons, encompassing the examination and classification of linguocultural elements. The research findings are useful for an in-depth study of the Turkish language in the context of animation.

Keywords: Turkish animation discourse, linguistic and cultural analysis, linguocultural studies, linguocultureme.

Анотація

Статтю присвячено комплексному дослідженню лінгвокультурних і прагматичних особливостей турецькомовного мультиплікаційного дискурсу з метою розкриття взаємозв'язку між мовленнєвими засобами, культурними контекстами і сприйняттям інформації респондентами. У роботі запропоновано врахувати різноманітні контекстуальні й культурні аспекти, що впливають на способи використання мови в мультиплікаційному контенті, зосереджуючись на взаємозв'язку між лінгвістичними особливостями турецької мови і культурними нюансами, що впливають на його розуміння і сприйняття. Врахування цих чинників може виявитися корисним для глибшого розуміння та аналізу мультиплікаційного дискурсу турецькомовного середовища, що зі свого боку сприятиме розвитку культурно-лінгвістичного дослідження. У статті здійснено аналіз турецьких лінгвокультурем мультиплікаційного твору на прикладі мультсеріалу “Насреддін Ходжа – мандрівник у часі”. Досліджено семантичні та структурні особливості лінгвокультурем, мовні й культурні аспекти, які впливають на сприйняття та інтерпретацію твору. Акцентовано на особливостях використання мовних засобів, символів і міфів для відображення національної ідентичності та культурного контексту. Мультиплікаційний дискурс визначено як комплексне комунікативне явище кінодискурсу. Уперше в українській тюркології досліджено використання мовленнєвих засобів і комунікативних стратегій у турецькомовному мультиплікаційному дискурсі та вплив культурних чинників на сприйняття інформації. Застосовано лінгвокультурний підхід до аналізу турецькомовного мультфільму. Створено методику лінгвокультурного аналізу мультфільму, що включає аналіз лінгвокультурем та їхню класифікацію. Результати дослідження корисні для докладного вивчення турецької мови в контексті анімацій.

Ключові слова: турецькомовний мультиплікаційний дискурс, лінгвокультурологічний аналіз, лінгвокультурологія, лінгвокультурема.

Вступ. У сьогоденній лінгвістиці одним із найбільш продуктивних напрямів наукових студій є лінгвокультурологія. Лінгвокультурологія – напрям досліджень у галузі філології, який зосереджений на вивченні впливу культури на мову і мовленнєву практику колективу. Вона досліджує способи, засоби і форми, за допомогою яких мова відображає та передає елементи культури через тексти в мовній практиці суспільства (Єрмоленко, 2009, с. 45). Лінгвокультурологія може бути розглянута як організована наукова дисципліна з власними підгалуззями, що базуються на логічних і концептуальних категоріях, образних елементах культури, а також знаковій природі мови і культури. Вона виокремлюється від таких галузей, як: лінгвокраїнознавство, лінгвоантропологія, етнолінгвістика, психолінгвістика і соціолінгвістика (Жайворонок, 2007, с. 20). Культура тут розглядається як спосіб життя народу, його духовно-матеріальна ідентичність. Отже, лінгвокультурологія – це наукова галузь, яка досліджує взаємозв'язок і взаємодію між “культурою і мовою в її функціонуванні”, а також фактичність народної реальності у всій її духовно-матеріальній повноті, що відображена в мовних знаках народним досвідом (Мацько, 2011).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі лінгвокультурологічні дослідження в Україні активно здійснюють С. Єрмоленко (2009), Л. Мацько (2011), О. Селіванова (2004) та ін. Питання лінгвокультурології висвітлюються у виданнях “Етнос і культура”, “Лінгвістика. Лінгвокультурологія”, “Український світ у наукових парадигмах”. У сучасній лінгвокультурології виділяють кілька напрямів дослідження: фразеологічно спрямований (В. Ужченко, О. Селіванова), концептологічний (В. Кононенко, Л. Лисиченко), лексико-граматичний (В. Жайворонок) та лінгводидактичний (В. Кононенко, Л. Мацько) (Загнітко, 2017). Серед українських тюркологів насамперед слід зазначити праці І. Покровської (2016), І. Каціон (2018), Т. Тімкової (2014), К. Каші (2010), Є. Мініахметової (2011), О. Пишньохи (2018), К. Тищенко (2014), Г. Шаглі (2008). У турецькому мовознавстві поняттям лінгвокультурології цікавилися З. Гьокальп (1975), антрополог Б. Гювенч (2002), М. Доган (2003), Б. Акарсу (1998), І. Кафесоглу (1998), журналіст та публіцист О. Туран (1980), Ерджіес А. Гьочер (2002), М. Каплан (2010), Н. Банарли (2010), мовознавець Д. Гюнай (2004), письменник та лінгвіст М. Озкан (2008), Ш. Юналан (2005).

Л. Мацько визначає лінгвокультурологічний аналіз як процес розкриття значення терміна “лінгвокультурні мікроодиниці”, які є мовними елементами тексту, що містять важливу та актуальну культурну інформацію (2009, с. 358) і наголошує, що для ефективного лінгвокультурологічного аналізу потрібні глибокі знання із загальної лінгвістики та лінгвокультурології, розуміння методології та методики аналізу, а також основних понять лінгвокультурології (ibid, с. 357).

Погоджуємося з думкою Н. Медвідь, що лінгвокультурема є “мовною одиницею, що відображає універсальну та національну інформацію про культурні цінності та реалії” (2009, с. 9). Учена порівнює поняття лінгвокультури та лінгвокультурного концепту, зазначаючи, що один концепт може мати кілька лінгвокультурних виражень, або лінгвокультурем, які його відтворюють. На сьогодні немає єдиної системи класифікації лінгвокультурем через розбіжності в розумінні самого терміна. Н. Медвідь зазначає, що для аналізу лінгвокультурем як мовного явища, що характеризується різноманітністю взаємовідношень і зв'язків з іншими явищами, необхідно використовувати різні методи дослідження, включаючи методи лінгвокультурологічної інтерпретації з використанням компонентного, словоцентричного, текстоцентричного та когнітивного аналізів, а також метод

лінгвокультурологічного поля. Ці методи разом допомагають сформувати цілісне уявлення про лінгвокультуру, її мовний і позамовний зміст (ibid).

У світі сучасної анімації мультиплікаційні твори стають не лише розважальними продуктами, але й важливими носіями культурних ідентичностей і цінностей. У цьому контексті лінгвокультурологічний аналіз є ключовим інструментом для розуміння впливу мови і культури на сприйняття та інтерпретацію анімаційних творів. Мультфільми – одні з найбільш популярних програм для дітей у наш час. У деяких із них культурні особливості й фольклорна тематика відіграють важливу роль, що створює для дітей новизну в сюжетах, місцях, іменах, а також у культурних традиціях, таких як одяг і звичаї в харчуванні. Оскільки діти часто наслідують події та поведінку персонажів, за якими вони спостерігають, вплив того, що вони дивляться, може мати велике значення як для їхнього мовного розвитку, так і для формування їхніх поведінкових зразків. Тому обрання мультфільмів матеріалом наукових досліджень є потенційно важливим кроком у розумінні впливу анімації на дитячий розвиток. Популяризація турецьких мультфільмів може бути корисною, оскільки вони зазвичай проходять ретельну перевірку (Киричук-Хассан Саїд Хассан, 2023, с. 104).

Ми маємо на меті дослідити, за допомогою використання якого мовного матеріалу / мовних засобів (слова, словосполучення, фразеологізмів тощо) у турецьких мультиплікаційних фільмах реалізується функція прагматичного впливу на цільову (дитячу) аудиторію з метою формування в них певних якостей / рис характеру, які вважаються позитивними в турецькій лінгвокультурі. Мультфільми часто вважаються простою розважальною формою для дітей, але вони насправді відіграють важливу роль в їхньому розвитку і в навчанні. Діти адаптуються до всього, що бачать, особливо, коли це доповнено елементом веселощів. Мультфільми не лише допомагають запам'ятовувати інформацію та передавати практичні знання, але й поширюють цінності, моральні уроки, надають приклади розв'язання проблем, з якими діти можуть стикнутися в майбутньому. Наприклад, мультфільми можуть допомогти в освоєнні навичок боротьби з булінгом, розумінні важливості спілкування і поваги до інших, а також виявленні та прийнятті культурної різноманітності тощо (Киричук-Хассан Саїд Хассан, 2023, с. 130).

Сюжети мультфільмів відображають звичайні ситуації, з якими діти стикаються щодня, спілкуючись з іншими людьми. Фахівці визначають кілька принципів, за якими мультфільми формують у дітей соціальні установки і цінності:

інформування – розширення знань дітей про навколишній світ, формування базових уявлень про добро і зло, стандарти поведінки та мовні норми;

ідентифікація – засвоєння соціальних установок і мовних стандартів через уподібнення себе героям мультфільмів;

імітація – копіювання поведінки та наслідування персонажів мультфільмів (використання мультфільмів для розвитку мовлення в дітей дошкільного віку).

Анімаційні мультфільми відображають різноманітність місць і країн через візуальні зображення, що допомагають молодим глядачам засвоювати географію світу. Культурна взаємодія з різними країнами і традиціями відбувається через показ культурних явищ, соціальних обрядів, національних костюмів, музичних інструментів, страв, а також через демонстрацію манер, етикету й моди на екрані. Ці візуальні образи культурних реалій можуть слугувати фоном для основної сюжетної лінії мультфільму, бути використані персонажами або мати ключове значення для розвитку сюжету. У звуковому супроводі анімаційних творів важливим елементом є відтворення культурних аспектів, таких як національні мелодії, пісні, звуки музичних

інструментів та використання іноземних мов, які доповнюють відео і передають додаткову інформацію про національну культуру.

Актуальність нашої теми полягає, по-перше, в орієнтації сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення аспектів лінгвокультурології. По-друге, у сучасній тюркології є потреба виявлення національної специфіки та особливостей турецького менталітету для кращого розуміння взаємозв'язку турецької мови та культури. По-третє, лінгвокультурологія викликає інтерес у наукових шкіл різних лінгвістичних напрямів, зокрема, серед українських тюркологів.

Об'єкт дослідження – турецькі лінгвокультурами у мультсеріалі “Насреддін Ходжа – мандрівник у часі”, а його **предмет** – семантичні та структурні особливості лінгвокультурем мультсеріалу “Насреддін Ходжа – мандрівник у часі”.

Метою нашої роботи є з'ясувати структурно-семантичні особливості турецьких лінгвокультурем мультсеріалу “Насреддін Ходжа – мандрівник у часі”.

Відповідно до мети поставлено такі **завдання**:

- простежити специфіку використання лінгвокультурем у мультсеріалі “Насреддін Ходжа – мандрівник у часі”;
- визначити лінгвокультурами в мультсеріалі та їхню цілісну характеристику з погляду лінгвокультурології;
- виокремити лінгвокультурами в мультсеріалі та описати їх, враховуючи культурно-семантичні, стильові та стилістичні аспекти;
- проаналізувати структурні особливості виокремлених лінгвокультурем.

Основні методи, використані в дослідженні:

- метод словникових дефініцій, що застосовується для розмежування понять і пояснення термінів у нашому дослідженні;
- ситуативний аналіз – для розуміння того, як лінгвокультурна одиниця функціонує в конкретній комунікативній ситуації в мультсеріалі;
- метод суцільної вибірки використовується для збору фактичного матеріалу для дослідження;
- метод трансформаційного аналізу тексту – для виявлення основних структур тексту мови оригіналу, які мають лінгвокультурний зміст, і їх перетворення на відповідні структури в мові перекладу.

Виклад та обговорення основного матеріалу дослідження. Мультсеріал “Насреддін Ходжа – мандрівник у часі” є доречним прикладом використання лінгвокультурем героями мультсеріалу. Цей твір не лише розважає глядачів, але й відображає багатоаспектну природу турецької культури та ідентичності крізь призму мови, символів і міфів. Матеріалом дослідження слугують 44 серії, тривалістю по 11 хвилин (Додаток А). Мультсеріал транслюється на каналі “TRT Çocuk”. Режисер мультсеріалу – М. Мурат Бояджи (TRT Çocuk'tan miniklere “Nasreddin Hoca”lı bayram hediyesi, 2019).

У межах лінгвокультурологічного аналізу мультсеріалу “Насреддін Ходжа – мандрівник у часі” розглядаються різноманітні мовні й культурні аспекти. Наша увага спрямована на специфіку використання мовних засобів, які відтворюють турецьку мовно-культурну ідентичність. Крім того, розглядається роль символів та міфів у створенні культурного контексту мультсеріалу. За основу було використано схему Л. Мацько. Науковиця вказує на те, що лінгвокультурологічний аналіз може проводитися самостійно або бути частиною стилістичного чи більш загального комплексного лінгвістичного аналізу (Мацько, 2011).

Постать Насреддіна Ходжі досліджував А. Кримський (1926). Загалом українських перекладів анекдотів про Насреддіна Ходжу не багато. Одну з найвідоміших збірок

розповідей про дотепника, яка належить Л. Соловйову, українською переклала І. Базилянська (2006). Також є переклад Р. Гамади (2008).

“Насреддін Ходжа – мандрівник у часі” – це мультфільм, який почав транслюватися на TRT Çocuk 4 червня 2019 року, розповідаючи про Насреддіна Ходжу і його осла Кюхейлана, які випадково потрапляють у 21 століття. Одного разу, коли Насреддін Ходжа давав уроки групі неслухняних дітей, які хотіли над ним пожартувати, він проходить через портал, випадково відкритий 8-річною Зехрою і її друзями в сучасному світі. Ходжа житиме в будинку разом із головними героями, поки батько Зехри Джеміль, науковець і винахідник, не відремонтує машину, яку він встановив на стовбурі дерева, і не знайде спосіб відправити Насреддіна Ходжу до свого часу. Ніхто не дізнається про це, крім родини і друзів Зехри. Однак Толга і Ефе, які люблять сперечатися із головними героями та ставити їх у скрутне становище, стали свідками подорожей у часі. Насреддін Ходжа і його віслюк Кюхейлан зроблять перші кроки в хаос сучасного світу.

Так його представляють у серіалі: “*Nasreddin Hoca'yu hepimiz biliriz. Kültürümüzün önemli bir parçasıdır. Yüzyillardır fikralarıyla bizi güldürmüştür. Güldürürken düşündürmüştür*” – “Ми всі знаємо Насреддіна Ходжу. Він є важливою частиною нашої культури. Він змушував нас сміятися своїми жартами протягом століть. Він змушував нас думати, змушуючи нас сміятися” (Nasreddin Hoca Alışverişte).

Мультфільм насичений яскравими кольорами, що залучає більш широку аудиторію дітей різного віку. Турецька анімація копіює стиль мультфільмів виробництва “*Cartoon Network*”, американського мультиплікаційного телеканалу, який є одним із найбільших у світі телеканалом для дитячої аудиторії. З перших секунд ми бачимо певні культурні реалії, закодовані на різних рівнях його репрезентації. Мультсеріал може включати в себе зображення різних міст, країн і континентів, що допомагає дітям отримати уявлення про географію світу. Він також може бути вступом для знайомства з різноманітними культурними явищами різних країн – обрядами, національними костюмами, музичними інструментами тощо. Ці зображення можуть слугувати фоном для дій героїв серіалу або бути ключовими елементами сюжету. Не менш важливим є аудіосупровід, де національні мелодії й пісні, звуки музичних інструментів, використання іноземної мови доповнюють візуальний контент і розширюють розуміння культурних аспектів. Поєднання відео- та аудіокомпонентів може бути виразним, що особливо ефективно для розуміння культурних концептів дитиною.

Окремої уваги варта початкова пісня серіалу:

“*Nasreddin Hoca çıktı bir çınara/* Бідолаха Насреддін випадково заблукав,
Birden kendisini buldu bu zamanda/ В часі між століттями він помандрував.
Kerim Zehra Ayşe ile arkadaş oldu/ Знайшов друзів він собі легко, на раз-два,
Koşuyorlar birlikte maceraya/ Пощастило на пригоди з дітьми усіма”.

На нашу думку, головна пісня влучно описує настрої мультфільму і за допомогою ключових понять “*zaman*” “час”, “*arkadaş*” “друг”, “*maceraya*” “пригода” дає дітям уявлення про сюжет мультфільму. Пісня має повтори під веселу музику, що допомагає краще запам’ятати сам мультфільм та його назву.

Символічні лінгвокультуремі – це мовні елементи з культурним значенням, що відображають особливості сприйняття світу в національній лінгвокультурі і сприймаються в суспільстві як символи (Полозок, 2022).

У пілотній серії під назвою “*Ramazan geldi*” (назви серії озвучуються дитячим голосом одного з персонажів для дітей, які ще не навчилися читати) на задньому фоні звучать традиційні турецькі музичні інструменти: саз і дарбука. На екрані

зображено текст “*Hoş geldin Ramazan*” на тлі яскраво зображеної мечеті. Перша серія починається із зображення дівчини, яка читає книжку з назвою “*Nasreddin Hoca Fikraları*”, що нагадує нам про те, що Ходжа не лише герой мультфільму, а і фольклорна постать, яка багато століть побутує в турецькій культурі.

Традиції та обряди ісламу так сильно вкорінилися в турецьку культуру, що іноді навіть важко визначити, чи є певні звичаї народними або релігійними. В ісламі господар має за обов’язок поважати свого гостя, тому в кожному будинку гостей зустрічають із великою шаною і повагою. Із цієї причини, коли Насреддін Ходжа приходить у гості до героїв, його завжди запрошують до столу:

“*Nasreddin Hoca kulübünde yalnız yemek yerine bizimle kahvaltı etse çok iyi olur*” – “Було б чудово, якби Насреддін Ходжа снідав з нами, а не їв сам у своєму клубі”;

“*Tabii tabii buyrun*” – “Авжеж, просимо до столу” (Evde Bir Başına).

У часи героя було прийнято сидіти на килимі, “по-турецьки”, тому, коли герой сідає “*bildiği gibi*”, як він вміє, сім’я долучається до нього:

“*Biz de misafirimizi yalnız bırakmayalım*” – “Не будемо залишати нашого гостя самого” (Evde Bir Başına).

Лінгвокультуреми-реалії – це національно марковані одиниці сучасної турецької мови. До лінгвокультуреми-реалій можна додати сучасні явища, традиції, діячів як символ культурної сторони турецького менталітету.

Герої своїми словами показують усталені норми зайнятості чоловіків і жінок. Нерідко можна почути, що батько йде на роботу, а в матері багато справ по господарству:

“*Ben işe gitmek zorundayım*” – “Я поспішаю на роботу”;

“*Benim de evde bir sürü işim var*” – “А в мене багато роботи по дому” (Aslan Terbiyecisi).

“*Zehra, neredesin? Kahvaltı hazır. Bu kadar rahat olmanına inanmıyorum*” – “Зехра, де ти? Сніданок готовий. Ти такий спокійний, не можу в це повірити”.

“*Nasıl oldu da sistem bir anda çalıştı. İnanıyorum ben de*” – “Як так сталося, що система запрацювала, я навіть і не знаю” (Evde Bir Başına).

У лабораторії батька великими літерами висить напис “*Girilmez*” – вхід заборонений.

Останні десятиліття в сучасному літературознавстві особливу увагу здобули дослідження, що стосуються образу міста. Місто розглядається не лише як географічна та історична локація, але і як текст, що містить свій культурний код, що виражається через образи та символи (Полозок, 2022). З метою демонстрації життя мегаполісу зсередини у відеоряд вводять топографічні елементи. На вулицях зображені магазини з підписами “*Ucuzmarket*”, “*Kafe*”, “*Bakkal*”, “*Bufe*”, “*Dondurma*”, “*Sınırsız tarife*”. Такі назви показують глядачам класичне турецьке місто з його маленькими крамницями, які є частиною культури також.

Символічні лінгвокультуреми соціально-національної поведінки – це форми мовного етикету та форми звертання. Турецька мова має добре розвинену систему створення зменшувально-пестливих форм, які активно використовуються не лише в усному мовленні, але й у художній літературі для передачі основного значення слова з відтінком меншості або теплоти, близьких почуттів. Морфологічним засобом як в українській, так і в турецькій мовах є деминутивні суфікси. У турецькій мові набір афіксів для утворення зменшувально-пестливих форм обмежений. Для того щоб створити іменник із значенням зменшення до основи слова, потрібно додати афікси *-cik-*, *-cık-*, *-cuk-*, *-çik-*, *-çık-*, *-çuk-*, *-çük-*. Крім цих афіксів, у складних висловлюваннях частіше використовуються синонімні слова зі значенням

“маленький”, такі як *küçük, mini, ufak*. Мовлення дітей насичене пестливими висловами:

“*Hadi bulutçuk çekil ordan*” – “Ну ж бо, хмаринко, тікай звідси” (“Ramazan geldi”).

“*Gel, azıcık dinlenelim*” – “Нумо, трішки відпочинемо” (Aslan Terbiyecisi).

“*Tabii kaçır hayvancağız. Aslan kafeste olur mu hiç?*” – “Ну, звісно, бідне створіння втече. Хіба може лев сидіти у клітці?” (Aslan Terbiyecisi).

За допомогою пестливих звертань батька до матері мультфільм навчає дітей будувати стосунки і поважати один одного:

“*Birşey yok, hayatım, geliyorum*” – “Все добре, кохана, вже біжу” (Zaman yolcusu).

Насреддін Ходжа вітає дітей зі святом Рамадану словами: “*Ramazan-ı şerifimiz mübarek olsun*” – “Щасливого Рамадану” (“Ramazan geldi”).

Соціальна поведінка може виявлятися не лише у висловах, але й в інтонації героїв. Оскільки мультфільми сприймаються різними органами чуття, ми також можемо взяти до уваги голос героїв та їхнє мовлення. Для дітей, які тільки починають розвивати свої мовні навички, важливими є інтонації, які використовують герої. Таким чином, протагоністи зазвичай мають вищий голос, тоді як антагоністи – нижчий. Прикладом слугують герої серіалу Толга і Ефе, які роблять щось погане, тим самим навчаючи глядачів це не робити:

“*Gerçekten bak, Nasreddin Hoca geldi deçmişten*” – “Дивись-но, а Насреддін Ходжа дійсно прибув з минулого”;

“*Tabii, tabii, öyledir*” – “Ага, а як же” (Aslan Terbiyecisi).

Прикладами національно маркованих граматичних конструкцій, які виступають засобами вираження думки та забезпечення актів комунікації, є народномовні конструкції: “*Vay vay*”, “*Oh be*”, “*Allah Allah*”, “*Allah yarattı*”. Герой Насреддін Ходжа – дідусь похилого віку. У його мовленні часто-густо можна почути такі вигуки. Як ми бачимо, жодного релігійного змісту вислови не мають, а наявні в турецькій мові як сталі семантичні конструкції. Такі вислови більш поширені в мовленні героїв старшого віку, тоді як у мовленні дитячих персонажів не часто трапляються вигуки, пов’язані з іменем Аллаха.

Епітети, порівняння, метафори, різні види фразеологізмів та описів – це приклади **фігуративних лінгвокультурних висловів і образів**.

Герої серіалу часто-густо використовують **повтори**:

“*Ben de çektim, ben de çektim, ben de çektim*” – “І я, і я, я теж сфотографував” (“Ramazan geldi”).

“*Bıktım artık bıktım*” – “Як я втомився, я же я втомився” (Zaman yolcusu).

“*Evet, evet, ne olur!*” – “Так, так, давайте!” (Aslan Terbiyecisi).

“*Bir dakika, bir dakika!*” – “Хвилинку!” (Evde Bir Başına).

“*Sakin ol, sakın ol, dur, dur!*” – “Спокійно, зупинись!” (Nasreddin Hoca Alışverişte)

Оскільки мультсеріал розрахований на дитячу аудиторію, герої серіалу взаємодіють із глядачами за допомогою простих **риторичних запитань**, таким чином залучаючи їх до своєї історії:

“*Nasreddin Hoca uyandı acaba?*” – “Цікаво, чи прокинувся вже Насреддін Ходжа?” (Evde Bir Başına).

“*Tolga’ya bakın! Yine hangi çukura düştü acaba?*” – “Подивіться на Толгу. Цікаво, куди в яку яму він знову впав?” (Evde Bir Başına).

Мовлення Насреддіна Ходжі сповнене **фразеологічними зворотами**, наприклад:

“*Karnım zil çalıyor*” – “Я зголоднів” (досл. Мій живіт дзвенить) (Evde Bir Başına).

“*Ellerinize sağlık*” – “Дякую за сніданок” (досл. Здоров’я вашим рукам) (Evde Bir Başına).

Коли Насреддін Ходжа в серії “Nasreddin Hoca Alışverişte” бачить у торговельному центрі ліфт, він сприймає його як дивні двері без ручки, тому єдиним варіантом, відомим йому, є вимовити магичні слова “*Açıl Susam açıl*” – “Сезам, відкрийся”; або інший варіант перекладу “Сім-сім, відкрийся” – заклинання, яке в казці “Алі-Баба і сорок розбійників” відкриває вхід до печери зі скарбами. Щоб вийти з печери, потрібно вимовити слова: “Сім-сім, закрійся!”, тому Насреддін Ходжа при виході так само говорить: “*Kapan, Susam, kapan*”.

Як показує аналіз різновидів фразеологічних лінгвокультурних висловів, найчастіше вони складаються з комбінації іменників і дієслів. Лінгвокультурні фразеологізми, наявні в мультсеріалі, унікальні й неповторні, вони відображають турецькі традиції та культуру, віддзеркалюють особливості способу життя турецького народу. З іншого боку, деякі лінгвокультурні вислови не мають еквівалентів українською мовою, оскільки їх образно-мотиваційна база формується на особливостях країни, традиціях та звичаях турків, що є характерними для турецького етносу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Лінгвокультурологічний аналіз мультиплікаційного твору “Насреддін Ходжа – мандрівник у часі” виявляється досить актуальним і важливим напрямом досліджень, який сприяє розкриттю культурних і лінгвістичних аспектів анімаційних творів.

Дослідження лінгвокультурологічних аспектів мультиплікаційних творів не лише сприяє кращому розумінню культурних особливостей різних народів, але й сприяє збагаченню міжкультурного діалогу і взаєморозумінню.

Синхронізація аудіо-, відеоконтентів і тексту є найбільш успішним для розуміння та освоєння дітьми з погляду лінгвокультурології. Відсутність одного з рівнів може ускладнити розуміння культурного контексту або зробити його не зрозумілим для маленьких глядачів.

Комічна мудрість Насреддіна Ходжі в культурі країн Близького Сходу – це спосіб вираження думок нації зі своїми звичками, життєвим укладом, історією, традиціями і звичаями, своїми вподобаннями.

У мультсеріалі наявні символічні лінгвокультуреми; *лінгвокультуреми-реалії*; *символічні лінгвокультуреми соціально-національної поведінки*: ввічливі слова, побажання, вітання, прощання, прохання, подяка; *тропеїчні і фігуральні лінгвокультуреми*: повторювання, риторичні питання; *лінгвокультуреми-фразеологізми*. Оскільки мультсеріал висвітлював міжособистісні стосунки дітей і дорослих, більшу частину лінгвокультурем займають *соціально марковані лінгвокультуреми*. Особливості сприйняття турецьким народом різних аспектів життя країни відображаються в культурних *висловах-фразеологізмах*, які спричиняють унікальність семантичної структури турецької мови.

Стаття є перспективною в контексті вивчення турецькомовного мультиплікаційного дискурсу через інтеграцію лінгвокультурологічного аналізу. Дослідження розширює розуміння мультиплікаційного дискурсу через систематичний аналіз лінгвокультурних аспектів, сприяючи подальшому розвитку культурно-лінгвістичного дослідження та методології лінгвокультурного аналізу в контексті анімаційних творів.

ЛІТЕРАТУРА

- Базиланська, І. (пер.). (2006). *Повість про Ходжу Насреддіна*. ВД Школа.
Гамада, Р. (пер. і ред.). (2008). *Анекдоти про Муллу Насреддіна*. “Богдан”.
Єрмоленко, С. (2009). *Мовно-естетичні знаки української культури*. Інститут української мови НАН України.
Жайворонок, В. (2010). *Українська етнолінгвістика: нариси*. Довіра.

- Загнітко, А., Богданова, І. (2017). *Лінгвокультурологія*. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Донецький національний університет імені В. Стуса.
- Кацион, І. (2018). *Семантичні особливості вербалізації концептів життя і смерть у турецькій мовній картині світу*. [Дисертація канд. філол. наук, Київський національний лінгвістичний університет].
<https://scholar.google.com/citations?user=rQrTivYAAAAAJ&hl=uk>
- Каша, К. (2010). *Тюркська міфологічна лексика як фрагмент мовної картини світу*. Софія.
- Киричук-Хассан Саїд Хассан, У., Покровська, І. (2023). *Турецько-український аудіовізуальний переклад: навчальний посібник*. “Центр навчальної літератури”.
- Мацько, Л. (2011). Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту. *Культура слова*. 75, 56–66.
- Мацько, Л. (2009). *Українська мова в освітньому просторі: навчальний посібник для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр”*. Видавництво національного педагогічного університету імені М. Драгоманова.
- Медвідь, Н. (2009). *Лінгвокультуреми в українській соціально-психологічній прозі першої половини 20 ст.* [Автореф. дис. канд. філос. наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова] <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/101>
- Мініахметова, Є. (2011). Ідеографічний аналіз фразеологічних одиниць із значенням “релевантність/нерелевантність висловлювання” у сучасній турецькій мові. *Мова і культура*. 14, 174–181.
- Пишньоха, О., Покровська, І., (2018). Дослідження взаємозв’язку мови та культури у працях українських тюркологів і турецьких лінгвістів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 33.
- Покровська, І. (2016). *Діалектика релігійного і світського в турецькому мовно-культурному просторі*. Центр учбової літератури.
- Полозок, Д. (2022). *Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту (на матеріалі роману Туна Кіремтічі “Молитви лишаються незмінними”* [Кваліфікаційна робота магістра, Київський національний лінгвістичний університет].
http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2723/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b7%d0%be%d0%ba%20%d0%94_.pdf?isAllowed=y&sequence=1
- Селіванова, О. (2004). *Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти)*. Брама.
- Тімкова, Т. (2014). *Макроконцепт атмосферні явища у турецькій мовній картині світу* [Автореф. дис. канд. філос. наук, Київський національний лінгвістичний університет].
- Тищенко, К. (2014). Вербалізація концепту батьківщина /vatan в турецькій мові. *Мовні і концептуальні картини світу*. 50, 451–456.
- Шаглі, Г. (2008). Мова у ролі індикатора культурної орієнтації етносу (на прикладі турецької мови). *Сходознавство*, 44, 145–158.
URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/20778>
- ЗДО “Центр Пагінець” *Використання мультфільмів як засобу розвитку мовлення у дітей дошкільного віку*. Взято 10.05.2024 <https://paginac.rv.ua/3564/>
- Akarsu, B. (1998). Dil-Kültür Bağlantısı, *İnkılapYayınevi*, 88–89.
- Doğan, M. (2003). Dil, Kültür, *Yabancılaşma*.
- Gökalp, Z. (1975). Türkçülüğün Esasları *Sebil Matbaacılık*, 27.
- Güvenç, B. (1994). İnsan ve Kültür (6. baskı) *Remzi Kitabevi*, 96.

- Güvenç, B. (2002). *Kültürün ABC’si* (2. baskı), *Yapı Kredi Yayınları*.
- Günay, D. (2004). Dil ve İletişim. *Multilingual*, 7.
- Kafesoğlu, İ. (1998). Türk Milli Kültürü, *Ötüken Yayınları*, 16.
- Kaplan, M. (2010). Kültür ve Dil (26. baskı), *Dergah Yayınları*.
- Özkan, M. (2008). İnsan İletişim ve Dil *3F Yayınevi*.
- Ünalın, Ş. (2005). Dil ve Kültür. *Nobel Yayın Dağıtım*.
- Turan, O. (1980). Tarihi Akış İçinde Din ve Medeniyet, *Nakışlar Yayınevi*.
- Demircan, D. (2019). *TRT Çocuk’tan miniklere “Nasreddin Hoca”lı bayram hediyesi*
<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/trt-cocuktan-miniklere-nasreddin-hocali-bayram-hediyesi-/1493821#>
- TRT Çocuk (2024) *Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu*. YouTube
<https://www.youtube.com/watch?v=MnAOABvhPAA&list=PLA5dyskGy4cse18R1SDpGvE3C1hqEgxA&index=1>

REFERENCES

- Bazylianska, I. (per.). (2006). *Povist pro Khodzhu Nasreddina*. VD Shkola.
- Hamada, R. (per. i red.). (2008). *Anekdoty pro Mullu Nasreddina*. “Bohdan”.
- Yermolenko, S. (2009). *Movno-estetychni znaky ukrainskoi kultury*. Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy.
- Zhaivoronok, V. (2010). *Ukrainska etnolinhvistyka: narysy*. Dovira.
- Zahnitko, A., Bohdanova, I. (2017). *Linhvokulturolohiia*. Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vshchych navchalnykh zakladiv. Donetskyi natsionalnyi universytet imeni V. Stusa.
- Katsion, I. (2018). *Semantychni osoblyvosti verbalizatsii kontseptiv zhyttia i smert u turetskii movnii kartyni svitu*. [Dysertatsiia kand. filol. nauk. Kyivskyi natsionalnyi linhvistychnyi universytet].
<https://scholar.google.com/citations?user=pQrTivYAAAAJ&hl=uk>
- Kasha, K. (2010). *Tiurkska mifolohichna leksyka yak frahment movnoi kartyny svitu*. Sofia.
- Kyrychuk-Khassan Said Khassan, U., Pokrovska, I. (2023). *Turetsko-ukrainskyi audiovizualnyi pereklad: navchalnyi posibnyk*. “Tsentri navchalnoi literatury”.
- Matsko, L. (2011). Linhvokulturolohichnyi analiz khudozhnogo tekstu. *Kultura slova*. 75, 56–66.
- Matsko, L. (2009). *Ukrainska mova v osvithomu prostori: navchalnyi posibnyk dlia studentiv-filolohiv osvithno-kvalifikatsiinoho rivnia “mahistr”*. Vydavnytstvo natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. Drahomanova.
- Medvid, N. (2009). *Linhvokulturemy v ukrainskii sotsialno-psykholohichnii prozi pershoi polovyny 20 st.* [Avtoref. dys. kand. filol. nauk, Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova].
<http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/101>
- Miniakhmetova, Ye. (2011) Ideohrafichnyi analiz frazeolohichnykh odyntys iz znachenniam “relevantnist/nerelevantnist vyslovliuvannia” u suchasni turetskii movi. *Mova i kultura*. 14, 174–181.
- Pyshnokha, O., Pokrovska, I., (2018). Doslidzhennia vzaiemozviazku movy ta kultury u pratsiakh ukrainskykh tiurkolohiv i turetskykh linhvistikiv. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia*, 33.
- Pokrovska, I. (2016). *Dialektyka relihiinoho i svitskoho v turetskomu movno-kulturnomu prostori*. Tsentri uchbovoi literatury.
- Polozok, D. (2022). *Linhvokulturolohichnyi analiz khudozhnogo tekstu (na materialii romanu Tuna Kiremitchi “Molyty lyshaiutsia nezminnymy”* [Kvalifikatsiina robota mahistra, Kyivskyi natsionalnyi linhvistychnyi universytet].

- http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2723/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b7%d0%be%d0%ba%20%d0%94_.pdf?isAllowed=y&sequence=1
- Selivanova, O. (2004). *Narysy z ukrainskoi frazeologii (psykhokohnityvnyi ta etnokulturnyi aspekty)*. Brama.
- Timkova, T. (2014). *Makrokontsept atmosferni yavlyshcha u turetskii movnii kartyni svitu* [Avtoref. dys. kand. filos. nauk, Kyivskiy natsionalnyi linhvistychnyi universytet].
- Tyshchenko, K. (2014). Verbalizatsiia kontseptu batkivshchyna /vatan v turetskii movi. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*. 50, 451–456.
- Shahli, H. (2008). Mova u roli indykatora kulturnoi oriientsatsii etnosu (na prykladi turetskoi movy). *Skhodoznavstvo*, 44, 145–158. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/20778>

Додаток А

**ПЕРЕЛІК СЕРІЙ МУЛЬТСЕРІАЛУ
“НАСРЕДДІН ХОДЖА – МАНДРІВНИК У ЧАСІ”**

№	Başlık	Назва серії
1	“Zaman Yolcusu”	"Мандрівник у часі"
2	“Aslan Terbiyecisi”	“Приборкувач левів”
3	“Evde Bir Başına”	"Сам удома"
4	“Nasreddin Hoca Alışverişte”	“Насреддін Ходжа в торговому центрі”
5	“Nasreddin Hoca'nın Kayıp Hazinesi”	“Втрачений скарб Насреддіна Ходжі”
6	“Nasreddin Hoca İnternet Dünyasında”	“Насреддін Ходжа у світі інтернету”
7	“Küresel Isınma”	“Глобальне потепління”
8	“Oyun Bitti”	“Забавки скінчились”
9	“Kayıp”	“Втрата”
10	“İz Peşinde”	“На стежці”
11	“Hafıza Kaybı”	“Втрата пам'яті”
12	“Öteye Giden Yol”	“Дорога за межі”
13	“Nasreddin Hoca Okuma Yazma Öğreniyor”	“Насреддін Ходжа вчиться грамоти”
14	“Sıradışı Sporlar”	“Незвичайний спорт”
15	“Nasreddin Hoca Kamp Yapıyor”	“Насреддін Ходжа на відпочинку”
16	“Nasreddin Hoca Tarım Yapıyor”	“Насреддін Ходжа на городі”
17	“Akıllı Yol Bilgisayarı”	“Навігатор”
18	“Nasreddin Hoca Film Setinde”	“Насреддін Ходжа на знімальному майданчику”
19	“Diş Hekimi”	“Стоматолог”
20	“Sualtı”	“Підводний світ”
21	“Müzik Yarışması”	“Музичне змагання”
22	“Dünyanın Merkezi”	“Центр Землі”

№	Başlık	Назва серії
23	“Mars’a Yolculuk”	“Подорож на Марс”
24	“Robot Dostu”	“Друг робот”
25	“Kayıp Küheylan”	“Кюхейлан загубився”
26	“Görünmez Adam”	“Людина-невидимка”
27	“Davetsiz Misafir”	“Неочікуваний гість”
28	“Fazla Eşyalar”	“Зайві речі”
29	“Macera Parkı”	“Парк пригод”
30	“Antikacı”	“Антикварний експерт”
31	“Sağlıklı Hayatın Sırları”	“Секрети здорового життя”
32	“Takip”	“Переслідування”
33	“İnziva”	“Подалі від дому”
34	“Süper Kahraman”	“Супергерой”
35	“Hiç Bilinmeyen Fıkralar”	“Невідомі історії”
36	“Gizemli Geçit”	“Таємний хід”
37	“Yalancı Çoban”	“Пастух під прикриттям”
38	“Büyük Ödül”	“Велика нагорода”
39	“Dinozor Kaşifi”	“Дослідник динозаврів”
40	“Başarının Sırrı”	“Секрет успіху”
41	“Masal Saati”	“Час казок”
42	“Restorasyon”	“Реставрація”
43	“Müsabaka”	“Змагання”
44	“Yapay Zeka”	“Штучний інтелект”

Дата надходження до редакції 29.05.2024

Ухвалено до друку 24.06.2024

Відомості про автора

<p>Полозок Дарія Сергіївна,</p> <p>аспірантка 1 курсу Київського національного лінгвістичного університету</p> <p>e-mail: dariia.polozok@knlu.edu.ua</p>		<p>Сфера наукових інтересів:</p> <p>лінгвокультурологія, когнітивна лінгвістика, дискурсологія, тюркологія, лексико- семантичні особливості турецької мови</p>
---	---	---